

Пажња дамама и господи, а нарочито ВЕРЕНИЦИМА

Златан накит и швајцарске часовнике
добићете најповољније
код фирме „ДИЈАМАНТ“

Риста Протић

Теравије бр. 25 и Кр. Александра бр. 1

Вршим поправке са гаранцијом, купујем старо злато

ПРЕ НЕГО ШТО КУПИТЕ НАМЕШТАЈ

НЕ ЗАБОРАВИТЕ ДА ПОСЕТИТЕ ФИРМУ

„ШУМАНАЦ“

где ћете добити Н А М Е Ш Т А Ј

чувене фабрике БОРОТА

ТРГОВИНА НАМЕШТАЈА

Живорада ШУМАНЦА

Кр. Милана — 1.

Штампа „И. Гундулић“ Кр. Петра 54, Бр. 26672 XV-7 (кулер) 24-IV-42

српска сцена

БРОЈ 15

БЕОГРАД, 1 МАЈА 1942

ГОДИНА I

Садржина:

Проблем домаће Драме
Српска драма јуче и данас:

Две глумачке генерације
Премијера комедије
„Све саме лагарије“
од Хајнца Швајката
Из „Хамбуршке Драматургије“ Г. Е. Лесинга и
„Драматургије“
А. Стриндберга

Биографије наших уметника:

- А) Драма: г-ђа Даринка
Милошевић;
- Б) Опера: г-ђа Зденка
Зиковић;
- В) Балет: г-ђа Анаца
Прелић-Николић

Премијере, обнове, репризе
Позоришни живот у старом
Београду:

Прва претстава у згради
код Сломеника

Позоришне белешке

Позоришна хроника

Вести из Куће

Из уредништва

Додатак

Актуелна позоришна
листа

цена 4 дин.

Сцена из „Боема“ (III чин)

Г-ђа Злата Ђунђенац (Мими) и г. Владета Поповић (Родолф)

(Фото Роглић, Београд)

Пажња филателистима

Класичне марке, све европске новитете, српске, југословенске и хрватске специјалитете, као и сви филателистички материјал најповољније ћете добити у трговини марака

Михаило В. Панић

БЕОГРАД, КНЕЗ МИХАЈЛОВА УЛ. БР. 29.

**ОПРАВКА ПЕРСИСКИХ
ТЕПИХА**

ТЕЛ. 20-347 "ДАМАСК"
Кондитар 26 vis-a-vis Политике

СРПСКА ЕУСНА

БР. 15

БЕОГРАД, 1 МАЈ 1942

ГОДИНА I

ПРОБЛЕМ ДОМАЋЕ ДРАМЕ

У низу врло сложених проблема позоришног живота, свакако да је проблем домаће драме један од изузетно важних. О њему се много говорило, али је било и потребно говорити. То је, уосталом, сасвим појмљиво, јер је модерна драмска књижевност у нас била књижевни род тек у стварању који, усто, несумњиво изискује много више суптилнијег стваралаштва, него остали књижевни облици. Сада се, поготову, тај проблем намеће као изванредно важан, када се узме у обзир да се наше ново тек започето друштво, после двадесет година растрзана унутрашњег живота, има наново да формира и да наша српска нација за своје данашње и будуће нараштаје тражи равнотежу и свој прави пут. Да је било већ раније више искрених и објективних напора, а истовремено смишљених и зналачких, можда би домаћа драма другачије изгледала данас.

Ту скоро појавио се у новинама чланак о Стерији, у коме се констатује да је наша драма у изразиту паду после њега. Ја нећу, тренутно, да се упушtam у уметничку анализу овога члanka, али је једно тачно: за ове три деценије велика већина наших нових или новијих драмских писаца, без обзира да ли су били за овај или онај систем, правац, гледиште у уметничком смислу, или ову или ону школу, није се наслањала на основне линије изразито наше драмске књижевности у дубљој прошлости. Наравно, ван сваке сумње било је и лепих изузетака, али ипак, принципијално узевши, цело би се то међувреме могло мирне душе назвати изразитим антитрадиционалним периодом у коме наша драмска књижевност, својим великим делом, није тражила свој главни сок у народу и у традицијама око себе, већ на страни и на страним изворима. Разна угледања, имитирања, чак и реминисценције успеле су да покидају све везе с традицијом и да потисну позитивизам, услед чега је, као резултат, дошло и то да се кроз нашу драмску књижевност провукао чак и црвени конац и да се кроз таква дела са позорнице гађао национални живот наше средине, а да су из гледалишта, по завршеним претставама, излазили млади заблудели људи.

Посматрајући домаћу драму с овога становишта, треба је данас вратити да нађе свој самостални и исправни народни израз и да њени писци, што каже Мисе, „пију из своје чаше, ма она и мала била“, и да „обрађују свој врт“, па ма колико он мали био...

Две глумачке генерације

За глуму је, чак и више но за друге уметности, потребно имати два основна духовна елемента: страсти и маште. У целом стваралачком процесу

Г. Добрица Милутиновић
доајен нашег драмског ансамбла
(Фото: »Српска сцена«, Београд)

при уобличавању једног позоришног лика, ова два елемента играју најбитнију улогу. Тако битну да они, у понеким изнимним случајевима, могу да надокнаде и замене искуство. Но пошто се ова два дара ретко имају у изнинично великом интензитету, а и зато што они сами, без хране коју им пружа посматрање и доживљавање, не могу увек да ухвате целу слику реалности, то је трећи важан елемент за глумачко стварање: животно искуство, како оно

које се стиче непосредним доживљавањем и опсервирањем, тако и оно које се посебно добија преко лектире и културе. Овај трећи елеменат је истовремено и извесна врста регулатора за она прва два, који, неконтролисани свесним познавањем стварности, могу лако да оду у претеривања својствена дечачкој форми, маште и осећања. Но битно је да ови елементи — ма какву разноликост резултата давала њихова различита дозирања у једној психи — чине нераздвојно тројство, и да недостатак ма којег од њих мора урађати извесном штетом. Недостатак сва три ова елемента значи, међутим, потпуни негатив за уметничко стварање.

Било је једно доба у историји наше глуме кад су, чини нам се, била више изражена прва два елемента, док је трећи прилично оскудевао. Много страсти и даште, неукроћено довољно опсервацијом, одводило је тад, истина, до претераних форми израза, а не ретко и до лажног празнословља. Али се није могло порећи да је у много случајева иза тога било правог жара и истинитог нерва. Новије доба се приклонило већма последњем елементу и у многоме постало природније. Али је не једном зато дошло у опасност да буде без унутарње уздрхталости и да падне у индиферентност, чиме је очигледно дошло у велику опасност. Јер ако страсти и машта могу деловати и кад нису довољно оплемењени опсервацијом, ова последња — служећи као регулатор, — има вредности само онда ако је кадра да провоцира она прва два елемента бар до мере која ће искључити индиферентност. Рекао би човек да се већ нехотице намеће реакција. Човеку се хоће понекад да добаци: више страсти, више осећања! Ну сад: страсти и машта се не могу поручивати. Оне се имају или немају рођењем. Али се оне могу, свесним неговањем, одржавати будним бар до оне мере коју већ свака индивидуа мора да носи у себи. Но зато је потребно култивисати их на тај начин што ће се, већом брижљивошћу у стварању искуства, одржавати будним, што ће се потхрањивати, што ће се свесно контролисати. То може, међутим, да пружи, уколико није довољна лична снага опажања, само лектира, преко које се и надопуњава и ствара култура. Јер култура је и неговање осећајности, тако потребне и битне за глумачку уметност, и надокнада за мањак који би се имао у резервама маште и страсти. Старо доба, богатије у страсти, могло је са мање штете пренебрегавати потребу за читањем и мишљењем. Оно је могло изливима да бар донекле покрије недостатак правог и дубљег разумевања. Новије генерације, са мање страсти, могле би овај недостатак да покрију и ублаже само већом културом и стварнијим разумевањем. Они су се заклањали у својим аљкавостима иза »богоданог талента«, тј. иза боље или горе погођеног излива страсти; ови, само ушанчени иза темељног мисаоног и духовног рада, могу да с правом добију опроштај за мању осећајну снагу своје генерације.

V.

„СВЕ САМЕ ЛАГАРИЈЕ“ од Хајнца Швајкарта

Анализа
комада

„СВЕ САМЕ ЛАГАРИЈЕ“ припадају жанру ведре комедије који све јаде љубавне природе решава љупкошћу. Највећи угледи ове врсте у светској драмској књижевности јесу Мариво и Мисе. То су писци који знају за све перипетије кроз које пролази љубав, али који од тога не праве ни трагедију, ни драму, нити површну и јевтину комедију. Они цео проблем решавају са много грације. Тако решавање јесте уствари резултат болних искустава, али и извесног стојицизма и скептицизма који је саставни део прирова ових писаца. Оно је истовремено производ отменијих људи који немају нарочитих склоности да праве горим оно што је већ рђаво. Хајнц

Г-ђа Десанка Дугалић
игра улогу Елизабете
(Фото: „Српска сцена“, Београд)

Швајкарт зове случај о коме говори „Све саме лагарије“, а Мариво и Мисе звали су, у своје време, такве случајеве „Игром љубави и слушаја“ или „Са љубављу се не треба шалити“. То је жанр у који се уносе у подједнаким дозама озбиљно и неозбиљно схваташање љубави. И те две дозе служе једна другој као коректив. Када би се љубав и сувише озбиљно схватила, она би одвела у трагедију, а када се не би тако узела, она би изгубила своју драж. У суштини порекла овог жанра комедије налази се, изгледа, и један природни недостатак. Отмене и суптилне природе нису у могућности да иду до краја у једном или у другом смислу. За такве подухвате траже се нешто упрошћеније, али у извесном смислу комплетније индивидуалности. Уколико се човечанство више рафинирало, утолико се овај тип писаца више појављивао. Њихов рад има у себи извесне елементе ефеменизираности, али у мери која се једва опажа и која не смањује ни најмање драж ствари. Последица тога јесте духовитост и грацилност. Духовитост и грацилност јесу, у извесном смислу, сублимације страсти, ако се не жели рећи да су, у извесним случајевима, њихова дегенерација. Најобичнијим запажањем може се приметити да се у човеку у првобитном стању налазе снажне и сирове страсти, а да се духовитост и љупкост јављају код особа заморенијих цивилизованим животом. Први тип се појављује у планини, на селу, у мање просвећеним срединама, а други је производ градског и грађанског елемента који већ има извесне традиције ове врсте. За потврду овог мишљења

може се позвати у помоћ и наш Коста Трифковић, који је, — сетите се — „Избирачице“ — писац војвођанског грађанског друштва из друге половине прошлог столећа.

Хајнц ШВАЈКАРТ поставио је своју комедију овако: Аутомобилски рекордер фон Дер разболео се тешко, после неколико месеци срећног брака, и мора да иде у климатско место. У граду остаје његова жена Гарда која треба да заради новац и за себе и за лечење свога мужа. Она то чини. Својом сарадњом у једном дневном листу, она ствара новац потребан и за мужа, и за њу, и чак за извесно заједничко путовање по Средоземном мору. Гарда је прототип заљубљене, верне, одане женице; она је инкарнација љубави. Али ствари се компликују доласком неке Џоане. Џоана је америчанка, и љубав, као и цео живот, схвата нешто другојаче него ми на старом континенту. Она се нашла са фон Дером у лечилишту, они су заволели једно друго — и Џоана је долетела својим авионаром, пола часа пре но што ће стићи Пол, да нађе Гарду, да је упозна са целим случајем и да јој каже како нема шта да очекује од Пола. Сетите се са колико је чистоте и верности Гарда седам месеци спремала повратак свога мужа. Дајте да ни једном није изашла увече: ни у позориште, ни у биоскоп, ни на забаве. Не заборавите да јој прсти страшно изгледају, јер их је стално држала у хемикалијама приликом спремања материјала за дневни лист. Оваква пожртвованост не заслужује ту награду. И у Гарди се буди освета, каприс, али и жеља да се победи непријатељ. Шта ће Гарда учинити? Неће ни једном речи казати Полу како ствари стоје. Напротив, саопштиће му да се ових неколико месеци лудо забављала и да је за то време салетало јато об-

Г. Павле Богатинчевић
игра улогу Андреаса фон Дера
(Фото: „Српска сцена“, Београд)

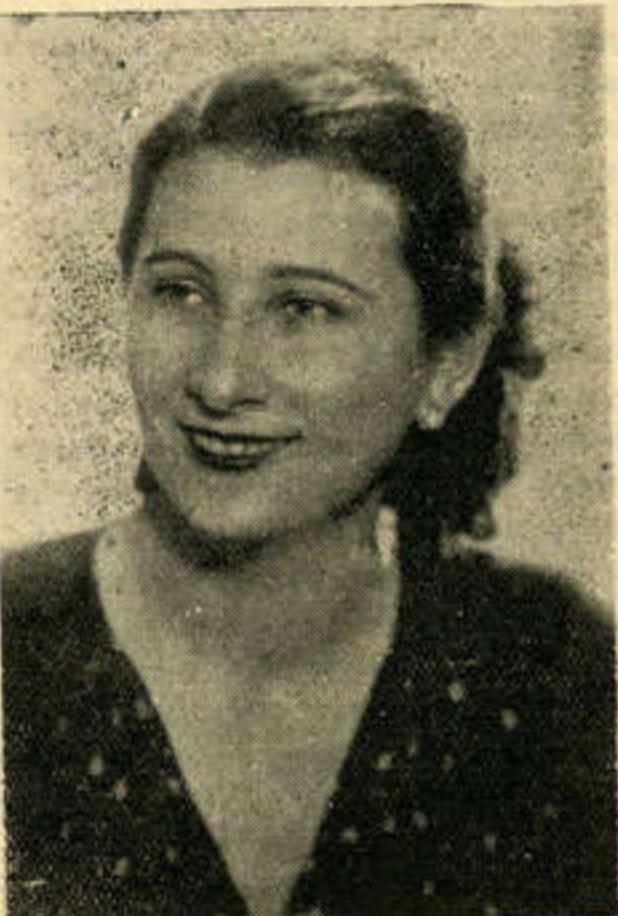
жавалаца, али ће пажљиво крити своје прсте да их Пол не види. И отићи ће још исте вечери на забаву коју приређује њена пријатељица Јелисавета. И на тој забави гледаће да привеже за себе све што се да привезати, само да би »натрљала нос« своме Полу. Њена жртва је д-р Алгис, чудна мешавина америчанца и добричина. Пол и Џоана играју, и Пол је у једном тренутку до те мере непромишљен да пољуби д-ра Алгиса. Али то истовремено буди мужјачки и поседнички инстинкт Полов. Пол се устремљује на д-ра Алгиса, изазива га и хоће обрачун.

Састанак је сутрадан у једном бару. Д-р Алгис објашњава Полу како ствари стварно стоје. Пол је увртео у главу да Гарда познаје д-ра Алгиса већ одавно. Стиже и Џоана. Она је симпатичнија но што из-

гледа. Иако воли да преотима мушке, она се бори појално. И та појалност огледа се у томе што почиње бивати свесна да Пол уствари припада Гарди. Зато ће отићи до ње. Гарда је, истина, припремила куфере за путовање, али тај поступак више личи на стратешки потез, него на стварну одлуку. Долази и Пол. Џоана баца Полу у лице неколико речи које је заслужно, али, пошто осећа да је изгубила терен, налупшта центалменски битку. Гарда и Пол дуре се једно на друго, али то је од дурења која појачавају старе везе.

Режија О режији комедије „СВЕ САМЕ ЛАГАРИЈЕ“, која се даје у течном и тачном преводу г-ђе Мире ЈЕВТИЋ, вели редитељ г. Владета ДРАГУТИНОВИЋ ово:

— Швајкартovе „Све саме лагарије“ претстављају прилично сложен режиски посао. Не толико по

Г-ђа Загорка Душановић
игра улогу Лине
(Фото: „Српска сцена“, Београд)

својој спољној форми и захтевима те форме, колико по своме унутарњем склопу. Ова комедија има у својој садржини наглих и неочекиваних чисто драмских прелива као и изненадних комичних бојења која писац у магновењу намерно и срачната доводи до самог буфа. То је комад у коме се сваки фрагмент, готово свака фраза, а и свака пауза мора играти и пластично испољити на бази унутарњих збивања. Из самог овог јасно је да у овој комедији нема безличних типова које често сретамо по другим комедијама. Овде је сваки тип, свака улога, па и најмања, једна жива рељефна фигура. Утолико је посао тежки и сложенији. Једном речи, ово је комад „који се не игра сам“, као што ми то позоришним језиком кажемо. Баш зато он и претставља занимљив посао за оне који га остварују. Свакако занимљивији од посла на обради оних комада који се већ од првих проба почињу „играти само од себе“ и не намећу никакве проблеме ни редитељу ни глумцима. Ми зато овај комад обрађујемо марљиво и пажљиво, трудећи се да останемо доследни интенцијама писца и да публици видно истакнемо све његове пластичне и психолошке прелазе.

— У пробраној подели тумача овога дела имамо г-ђу Десу ДУГАЛИЋ, Дару МИЛОШЕВИЋ, Невенку УРБАНОВУ, Загорку ДУШАНОВИЋ, Миру ТОДОРОВИЋ, Матилду МИЛОСАВЉЕВИЋ, и г. г. Павла БОГАТИНЧЕВИЋА, Божидара ДРНИЋА, Јовану НИКОЛИЋА, Миливоја ПОПОВИЋА, Мирка МИЛИСАВЉЕВИЋА, Драгутину ГОСТУШКОГ и друге. Декор припрема г. Миомир ДЕНИЋ.

Сценско решење комедије Г. Миомир ДЕНИЋ, сценограф нашег Позоришта, рекао нам је о инсце-

нацији комедије »Све саме лагарије« следеће:

— Израђујући скице за инсценацију комедије »Све саме лагарије«, узео сам за основ модерни стил данашњег века, тојест стил модерног ентеријера. Ова комедија, сама по себи, захтева постављање сцене на основи модерног ентеријера. Прирашчајући инсценације имаћемо, с једне стране, оквир унутрашњих просторија модерних линија, ослобођених сваких архитектонских проблема, с друге стране у томе простору фрагменте површинских елемената. Кроз све чинове просторни је оквир ентеријерски, модеран, с равним линијама, линијама мирним и одмереним, у боји одређеној и чистој — док намештај и детаљи у томе простору дају живот, боју, тон и штимунг. Нарочита пажња, при постављању ове инсценације, садржана је у једном новом експерименту по питању осветљења. Покушаћу да помоћу осветљења створим атмосферу сцене. Циљ ми је да на пробама добијем колико пластичност сцене, толико и пластичност лица, тојест да гледалац на истом телу види и светлост и сенку. Тако ћу у сцени бара [трећа слика] имати прилике да учиним покушај са дифузним осветљењем, пошто то захтева сам миље и штимунг ове сцене. За гледаоца ће то бити једна новина. Тај проблем решавам на исти начин на који се он манифестије у природи. У томе циљу

Г. Јован Николић
игра улогу Д-р Шпицкетера
(Фото: „Српска сцена“, Београд)

конструисао сам нарочите шајбне да бих добио дифузно осветљење које је врло пријатно за око и не умора и не надражује очне живце ни глумцима ни публици. Исту пажњу посвећујем и осветљењу осталих слика. Ипак, треба држати на уму да данашња сцена није проста ко- пија или имитација живота или природе, него област у којој машта има главну реч. Тако ће осветљење у другој слици, која даје изглед једне бурне ноћи, бити пуно маште и еротике.

Биографије наших уметника

А) ДРАМА

Г-ЂА ДАРА МИЛОШЕВИЋ
Г-ђа Дара Милошевић играла је за последњих десет година велики низ крупних улога из комада светске и наше књижевности. Од класика играла је у Софокловој „Антигони“ и „Смени“. Од Шекспира у „Краљу Лиру“ (Кордели-

Г-ђа Даринка Милошевић
(Фото: »Српска сцена«, Београд)

ја), „Хамлету“ (Офелија), „Сну летње ноћи“ (Титанија), „Отелу“ (Дездемона), „Богојављенској ноћи“ (Виолета). Од Гетеа, у „Фаусту“ (Маргарета) и „Егмонту“ (Кларис). Од Чехова тумачила је улогу Саше у „Иванову“, Соње у „Ујка Вањи“, Ирене у „Три сестре“. У драматизацији „Злочина и казне“ од Достојевског играла је Соњу. Од Островског носила је главне role у комадима

„Без мираза“ и „Шума“. У О'Ниловој „Ани Кристи“ играла је насловну улогу. Од Сомерсета Мома тумачила је „Свети пламен“, а од Голсвортја „Центлмене“ и „Бекство“. Играла је велики низ улога из француског репертоара: у Молијеровим „Ученим женама“ (Аријета), Бомаршевој „Фигаровој женидби“ (Херувим), у Ростановом „Сирану од Бержерака“ (Роксана), у Маривовој „Игри љубави и случаја“, у Деваловој „Госпођици“. Поред тога, носила је главне role у многим комадима савременог салонског репертоара („Свадбени лет“, „Да ли је Жералдина анђео“, „Црвено руже“, „Рука руку мије“, итд.). И у домаћем репертоару, активност г-ђе Милошевић је значајна. Играла је Спасенију у „Станоју Главашу“ од Ђуре Јакшића, Анђелију у „Максиму Црнојевићу“ од Лазе Костића, Анђелију у „Смрти Мајке Југовића“ од Ива Војновића, Аницу у „Машкарата“ испод купља“, Павле у „Сутону“ од Ива Војновића. Затим у комадима В. Живојиновића („Човек снује...“), Момчила Милошевића („Јован Владислав“, „Сунце, море и жене“), Ђуре Димовића („Краљевић Марко“), Милана Беговића („Американска јахта у сплитској луци“), Милутина Бојића („Урошева женидба“), Велмира Јанковића („Срећа а. д.“). Г-ђа Милошевић припада групи наших најдаровитијих чланица. Са г-ђама Десом Дугалић и Надом Ризнић, она је носила, са успехом, наш репертоар за протеклих два-

десет година. Уметница ретке способности, она има тек да

потврђује своје изузетне квалитете.

Б) ОПЕРА

Г-ЂА ЗДЕНКА ЗИКОВА

Наш одлични драмски сопран г-ђа Зденка Зикова рођена је у Прагу. Учила је женски лицеј, трговачку школу, и приватну певачку школу. Приватне певачке уметничке школе свршила је у Прагу, Бечу и у Италији. Први пут је ангажована 1921 године у Љубљани. Била је чланица опере у Љубљани, Загребу, Прагу, Бечу и Београду. — Гостовала је у Бечу, Берлину, Прагу, Братислави, Брину, Пилзену, Загребу, Љубљани, Трсту, Копенхагену, Паризу, Ници, Монте Карлу, Риму, Каиру, Александрији, Софији, Варшави, Лавову, Барселони, Нью-Јорку, Чикагу. — Репертоар г-ђе Зикове врло је широк. Певала је увек главне партије у операма Моцарта („Дон Хуан“, „Фигарова женидба“, „Идоменео“, „Чаробна фрула“), Вагнера („Лоенгрин“, „Танхојзер“, „Ријенци“, „Холанђанин луталица“, „Сигфрид“, „Валкира“), Пучинија („Тоска“, „Турандот“, „Манон Леско“, „Боеми“, „Сестра Анђелика“, „Мадам Бетерфлај“, „Девојка са запада“), Бетовена („Фиделио“), Понкиелија („Ђоконда“), Маскањија („Кавалерија рустикан“), Шарпантијеа („Лујиза“), Ђордана („Андре Шене“), Гуноа („Фауст“), Чайковског („Пикова дама“ и „Оњегин“), Рихарда Штрауса („Каваљер с ружом“), Сметане („Продана невеста“, „Либуша“, „Далибор“), Бородина („Кнез Игор“), Јаначека („Је-

Г-ђа Зденка Зикова
(Фото: »Српска сцена«, Београд)

стасијевића („Ђурађ Бранковић“). Укупно, г-ђа Зикова певала је око 100 оперских партија. — Није потребно нарочито наглашавати уметнички ранг г-ђе Зикове. По партијама које је певала и по операма у којима је гостовала, види се изузетна вредност г-ђе Зикове као оперске певачице. У београдској опери она заузима једно од најугледнијих места. Одушевљење којим публика поздравља њену појаву на нашој сцени, најбољи је доказ колико и наша средина цени даровитост г-ђе Зикове.

В) БАЛЕТ

Г-ЂА АНИЦА ПРЕЛИЋ-НИКОЛИЋ

Г-ђа Аница Прелић рођена је у Београду. У Балетску школу београдског позоришта ступила је 1921 године. Ту је

Г-ђа Аница Прелић-Николић
(Фото: »Српска сцена«, Београд)

почела да учи класични балет. У тој школи имала је три и по године за педагога чувену пластичарку г-ђу Клаудију Исаченко. Када је г-ђа Исаченко напустила балетску школу Београдског позоришта основала је трупу од пет својих

најбољих ученица. Поред г-ђе Прелић, чланице те трупе биле су Соња Станисављевић, пок. Ната Милошевић, Мери Зибина. Трупа се спремала да отптује у иностранство. Занимљиво је поменути да је тадашњи управник покушао да тај одлазак омете. Срећом, наређење је стигло на границу, у Јесенице, са закашњењем; трупа се налазила већ на страном тлу. Тако је г-ђа Прелић, у својој раној младости, обишла Немачку, Енглеску, Италију, Швајцарску, Француску и Холандију. Године 1927 вратила се у Београд и постала чланица Београдског балета. Више година играла је у балетском кору. Њена прва главна улога била је у „Половецком логору“. После те улоге, потписала је уговор и постала прва карактерна играчица. Затим долази низ главних улога у балетима: „Лабудово језеро“ (Кћи генија зла), „Ђаво на селу“ (ђаволица), „Коњиц вилењац“ (Ханова жена), „Копелија“ (Супарница), „Франческа да Римини“ (Чиара), „Балерина и бандити“ (Мерцедес), „Болеро“ (Гитана), „Кармен“ (Шпањолка), „У долини Мораве“ (Девојка). Данас г-ђа Прелић заузима угледно место у нашем балету. Са г-цом Божковић, г-цом Аранђеловић, г-ђом Јањом Васиљевом и г-цом Иром Васиљевом она је наша најистакнутија балерина.

Премијере, обнове, репризе

ДРАМА:

Средином месеца маја биће премијера комада »СВЕ САМЕ ЛАГАРИЈЕ«. О овој одличној комедији савременог немачког драмског писца Хајнца ШВАЈКАРТА наћи ћете у овом броју, на његовим првим страницама, опширнији напис. У томе напису говори се детаљно о својствима комада. Редитељ и сценограф, својим изјавама, доприносе правилнијем разумевању ове духовите комедије.

Одмах после премијере комада »Све same лагаријек биће приказан Стеријин »КИР-ЈАЊА«. Ово класично дело наше драмске књижевности режира г. Страхиња ПЕТРОВИЋ, наш одличан члан. Улогу Кир Јање тумаче, у алтернацији, г. г. Страхиња ПЕТРОВИЋ и Јован ТАНИЋ, а Кир

Г-ђа Невенка Микулић
игра Јаџу у комедији »Кир Јања«
(Фото: »Српска сцена«, Београд)

Диму даје г. Марко МАРИНКОВИЋ, који је ову улогу играо и у ранијим поставкама »Кир Јањек на београдској позорници. Јаџу, Кир Јањину младу жену има г-ђа Невенка МИКУЛИЋ, а њену пасторку, Катицу, игра г-ца Мира ТОДОРОВИЋ. Мишића даје г. Миливоје ПОПОВИЋ. Петра игра г. Никола ЈОВАНОВИЋ. Декоре спрема г. Миленко ШЕРБАН, одлични сликар и сценограф.

Класично дело Молијерово »Уображени болесник« већ увеклико спремају као редитељи г-ђа Вера ГРЕЧ и г. Поликарп ПАВЛОВ. Улогу Аргана, уображеног болесника, тумачи наш популарни комичар г. Александар ЦВЕТКОВИЋ. Улогу Тоанете, Арганове младе служавке, поверила је г-ђи Капиталини ЕРИЋ-АПОСТОЛОВИЋ, младој глумици која нам долази из Уметничког позоришта. Арганову другу жену игра

Г. Страхиња Петровић
редитељ »Кир Јањек и носилац главне улоге у овој комедији
(Фото: »Српска сцена«, Београд)

В) БАЛЕТ

Г-ЂА АНИЦА ПРЕЛИЋ-НИКОЛИЋ

Г-ђа Аница Прелић рођена је у Београду. У Балетску школу београдског позоришта ступила је 1921 године. Ту је

Г-ђа Аница Прелић-Николић
(Фото: »Српска сцена«, Београд)

почела да учи класични балет. У тој школи имала је три и по године за педагога чувену пластичарку г-ђу Клаудију Исаченко. Када је г-ђа Исаченко напустила балетску школу Београдског позоришта основала је трупу од пет својих

најбољих ученица. Поред г-ђе Прелић, чланице те трупе биле су Соња Станисављевић, пок. Ната Милошевић, Мери Зибина. Трупа се спремала да отптује у иностранство. Занимљиво је поменути да је тадашњи управник покушао да тај одлазак омете. Срећом, наређење је стигло на границу, у Јесенице, са закашњењем; трупа се налазила већ на страном тлу. Тако је г-ђа Прелић, у својој раној младости, обишла Немачку, Енглеску, Италију, Швајцарску, Француску и Холандију. Године 1927 вратила се у Београд и постала чланица Београдског балета. Више година играла је у балетском кору. Њена прва главна улога била је у „Половецком логору“. После те улоге, потписала је уговор и постала прва карактерна играчица. Затим долази низ главних улога у балетима: „Лабудово језеро“ (Кћи генија зла), „Ђаво на селу“ (ђаволица), „Коњиц вилењац“ (Ханова жена), „Копелија“ (Супарница), „Франческа да Римини“ (Чиара), „Балерина и бандити“ (Мерцедес), „Болеро“ (Гитана), „Кармен“ (Шпањолка), „У долини Мораве“ (Девојка). Данас г-ђа Прелић заузима угледно место у нашем балету. Са г-цом Божковић, г-цом Аранђеловић, г-ђом Јањом Васиљевом и г-цом Иром Васиљевом она је наша најистакнутија балерина.

Премијере, обнове, репризе

ДРАМА:

Средином месеца маја биће премијера комада »СВЕ САМЕ ЛАГАРИЈЕ«. О овој одличној комедији савременог немачког драмског писца Хајнца ШВАЈКАРТА наћи ћете у овом броју, на његовим првим страницама, опширнији напис. У томе напису говори се детаљно о својствима комада. Редитељ и сценограф, својим изјавама, доприносе правилнијем разумевању ове духовите комедије.

Одмах после премијере комада »Све same лагаријек биће приказан Стеријин »КИР-ЈАЊА«. Ово класично дело наше драмске књижевности режира г. Страхиња ПЕТРОВИЋ, наш одличан члан. Улогу Кир Јање тумаче, у алтернацији, г. г. Страхиња ПЕТРОВИЋ и Јован ТАНИЋ, а Кир

Г-ђа Невенка Микулић
игра Јаџу у комедији »Кир Јања«
(Фото: »Српска сцена«, Београд)

Диму даје г. Марко МАРИНКОВИЋ, који је ову улогу играо и у ранијим поставкама »Кир Јањек на београдској позорници. Јаџу, Кир Јањину младу жену има г-ђа Невенка МИКУЛИЋ, а њену пасторку, Катицу, игра г-ца Мира ТОДОРОВИЋ. Мишића даје г. Миливоје ПОПОВИЋ. Петра игра г. Никола ЈОВАНОВИЋ. Декоре спрема г. Миленко ШЕРБАН, одлични сликар и сценограф.

Класично дело Молијерово »Уображени болесник« већ увеклико спремају као редитељи г-ђа Вера ГРЕЧ и г. Поликарп ПАВЛОВ. Улогу Аргана, уображеног болесника, тумачи наш популарни комичар г. Александар ЦВЕТКОВИЋ. Улогу Тоанете, Арганове младе служавке, поверила је г-ђи Капиталини ЕРИЋ-АПОСТОЛОВИЋ, младој глумици која нам долази из Уметничког позоришта. Арганову другу жену игра

Г. Страхиња Петровић
редитељ »Кир Јањек и носилац главне улоге у овој комедији
(Фото: »Српска сцена«, Београд)

г-ђа Евка МИКУЛИЋ, а Арганове кћери из првог брака, Анжелику и Лујзу имају г-џе Дивна РАДИЋ и Едита МИЛБАХЕР. Клеант је г. Реља ЂУРИЋ. Г. Фран НОВАКОВИЋ игра улогу лекара Диафоаруса, а Диафоарусовог сина Тому даје г. Милорад ИГЊАТОВИЋ. Аргановог брата Бералда тумачи г. Милорад ДУШАНОВИЋ. Пиргона игра г. Јован ТАНИЋ, Бонфоа г. Јован НИКОЛИЋ, а Флероа г. Димитрије ВЕЛИЧКОВИЋ. Премијеру овог комада треба очекивати крајем месеца маја.

Друго велико дело светске књижевности, Шекспировог «Отела», режира г. Јурије РАКИТИН. Г. г. Миливоје ЖИВАНОВИЋ и Сима ИЛИЋ спремају, у алтернацији, улогу Отела, а г. г. Александар ЗЛАТКОВИЋ и Велибор СТАРЧИЋ, к. г., улогу Јага. Г-ђа Дара МИЛОШЕВИЋ игра улогу Дездемоне. Емилију даје г-ђа Ирена ЈОВАНОВИЋ, а Бјанку г-ђа

Г-џа Едита Милбахер
игра улогу Лујзе у комедији
»Уображени болесник«
(Фото: »Српска сцена«, Београд)

Г-ђа Евка Микулић
игра улогу Белине у комедији
»Уображени болесник«
(Фото: »Српска сцена«, Београд)

Невенка МИКУЛИЋ. Дужда Млетачког игра г. Фран НОВАКОВИЋ, Бранција г. Божа НИКОЛИЋ, Лодовика г. Воја ЈОВАНОВИЋ. Касија тумачи г. Реља ЂУРИЋ; ову улогу спрема и г. Драгутин ГОСТУШКИ. Монтана игра г. Милорад ДУШАНОВИЋ, првог сенатора г. Велимир БОШКОВИЋ, Грациана г. Миливоје ПОПОВИЋ, Родрига г. Милан ПОПОВИЋ, првог племића г. Милан ЖИВКОВИЋ, слугу будалину г. Милорад ИГЊАТОВИЋ, другог сенатора г. Радивоје РАНИСАВЉЕВИЋ. Декор је дао г. Владимира ЗАГОРОДЊУК.

Од нових ствари из српске драмске књижевности узете су у комбинацију: «Народни судци», комад у три чина и две слике из народног живота од Предрага НИКАЧЕВИЋА, и «Оде воз», весела игра у три чина с предигром од АНОНИМНОГ писца.

ОПЕРА:

Опера је сву пажњу обратила обнови «Вертера». Режијска страна обнове поверена је г. Владети ДРАГУТИНОВИЋУ, декорска г. Миомиру ДЕНИЋУ, диригентска г. д-р Освалду БУХОЛЦУ, костимска г-ђији Милици БАБИЋ-ЈОВАНОВИЋ. Поред старијих чланова, носилаца партија, у овој обнови узимају учешћа и неки млађи чланови. Тако партију Алберта пева, поред г. Станоја ЈАНКОВИЋА, и г. Јован ГЛИГОРИЈЕВИЋ, а партију Софије, поред г-ђе Наде СТАЈИЋ, и г-џа Дивна РАДИЋ. Г-ђа Злата ЂУНЂЕНАЦ има партију Лоте, г. Владета ПОПОВИЋ Вертера, г. Жарко Цвејић Кмета, г. Ђирил БРАТУШ Шмита, г. Петар ОБРАДОВИЋ Јована.

Г. Станоје Јанковић
пева партију Алберта у опери
»Вертер«

БАЛЕТ:

Г. Олег Гребеншчиков
музички обрадио »Каламатианос«

Очекујући могућности за спремање премијера великог стила, Балет даје Дивертисман у коме има неколико тачака: 1) »Холандска игра« од Лорцинга, дражесна гротеска о симпатичним неспретњаковићима; 2) »Лутке«, у непрекидном ритму Дебисијеве шале; 3) »Хумореска« од Дворжака, вечно нова старудија о љубави двојице према једној; 4) »Лов за срећом«, љупка галоп-пољска бајера; 5) »Песма патње« од Сука, у којој се осећају озбиљне тенденције са елементима хореодраме; 6) »Шпанска игра« од Албеница у којој се осећа у звуку и покрету дах снажног шпанског збивања. Други део програма износи ѡердан балканских народних игара у сценској стилизацији, уз одговарајућу музику наших најпознатијих композитора: »Игрку« од Христића, »Девојачко коло« од Бошњаковића, »Стару игру«

Г. Анатолије Жуковски
редитељ и кореограф новог Балет-
ског дивертијмана

и „Игру удвоје“ од Настасијевића,
као и »Тешко коло« и »Момачко ко-
ски.«

О КРИТИКАСТЕРИМА.

У „Хамбуршкој драматургији“, делу класичне вредности које је писано 1767-68 године, вели Готхолд Ебрајим Лесинг, отац немачке драматике, и ово о позоришним критичарима (нарочито о ситној врсти критичара које он зове „критикастерима“):

„Онај критикастер који се превари у својим ишчекивањима (поводом једне претставе), нека мало пропита и распита какве су врсте била његова ишчекивања. Сваки позоришни љубитељ није, у исто време, и позоришни зналац. Онај који је умео да осети вредност једног комада, једног глумца, не мора да има осећања и за све друго што је у вези с позориштем. Нема укуса онај човек који има једнострани укус; али је стога, обично, пристраснији. Прави укус је општи и обухвата лепоту сваке врсте, али он ни од једне између њих не ишчекује више усхићења и више уживања него колико их свака по себи може да пружи. — Има много степена који једну позорницу у настанку могу довести до врхуница савршенства. Не дешава се све одједном: оно што се не види да расте, осећа се наједном израслим и сазрелим. Најспорији, али такав који свој циљ никад не пушта из ока, иде увек брже од онога који лута без циља.“

лок према народним мелодијама. У сквиру овог фолклора биће изведена први пут и игра грчких брђана »Каламатјанос« коју је, према оригиналним музичким скицима г. Папасмиропула, обрадио г. Ољег Гребеншчиков. Интерпретација овог дивертијмана поверена је г-ђама Ј. ВАСИЉЕВОЈ, Аници ПРЕЛИЋ, г-џама Ири ВАСИЉЕВОЈ, Јелени КОРБЕ, Љиљи КОЛЕСНИКОВОЈ, Отилији ЈЕЗЕРШЕК, Ири КУШНАРЕВОЈ, Тамари МАКСИМОВОЈ, Вери КОСТИЋ, Јованки ЈАНОШ, Радмили СТЕФАНОВИЋ, Смиљи ТОРБИЦИ, С. ЈОВАНОВИЋ, Татјани АКИНФИЈЕВОЈ, Рути НИДЕРБАХЕРОВОЈ, Евгенији ВЕРЕШЧАГИНОВОЈ и Евгенији ВОРОБЈЕВОЈ, и г. г. ЖУКОВСКОМ, ДОБРОХОТОВУ, КРСТИЋУ, ЕРЖЕНУ, ТАРНОВСКОМ, ЛЕБЕДЕВУ, ПАРЛИЋУ, ДРНДАРЕВИЋУ, МИРНОМ и АНТИЋУ. Као диригент појавиће се први пут г. КОВАЛСКИ, млади диригент Београдске радио-станице. Кореографију и режију израдио је главни редитељ и кореограф г. Анатолије ЖУКОВСКИ.

ШТЕД смањује на 65% потрошњу огревног материјала
ШТЕД се ложи разним подрумским отпадима
ШТЕД је облепљен шамотом, греје као мала керамичка пећ
ШТЕД савршено функционише и не отказује ни у ком случају

најбоља штедна пећ

ШТЕД

363-

АВРАМ ФИЛИПОВИЋ и БРАТ

БЕОГРАД, КР. АЛЕКСАНДРА 12.

ШТЕД је малена по облику а силна у дејству
ШТЕД треба да набави, безусловно, свако домаћинство
ШТЕД је незаменљива и ненакнадива мала пећ
ШТЕД одлично кува, добро греје и заиста ШТЕДИ

Гвожђарским радњама додељујемо искључива заступства

Прва претстава у згради код Џеневовог споменика

»С даном 30 месеца октобра 1869 године затворише се врата прошlostи«, рекао је на једном месту у својој »Грађи« Ђорђе Малетић, за дан када је отворена први пут прва позоришна зграда у Београду, и да та прва претстава у правој позоришној згради, зиданој нарочито за ту сврху.

Колико је велико одушевљење било тога дана види се из многих извештаја о томе значајном догађају наше културне историје.

Импресије о позоришној згради

Малетић одушевљен тим догађајем вели ово: »Каква је тишма на каси тога дана била, није нужно описивати, што је то свакоме живо у памети заостало. Овако дивно укraшено позориште учинило је неописан утисак на гледаоце, који већином нису могли пре тога овакво позориште ни замислiti. Величанствена импозантна нова зграда према доондашњој скученој позорници — див према кепецу — чаробна газна светлост с висине тако званог сунчаника, а с друге стране према старијим шкиљавим светиљама; нове, дивно израђене декорације с другим украсима — све је то уливало поштовање и дијаљење, заносило је гледаоце као у неке сањарије.«

О унутрашњости позоришне зграде београдски лист »Јединство« записао је:

»Први пријатни утицај на позоришну публику морала је произвести унутрашњост позоришта, која је, што се тиче украса и свега другог наменштја тако приређена да и најестетичније око у пуној мери задово-

љити може. Ако и не у величанствености и скupoценој раскоши, а оно у естетичном погледу, наше позориште по унутрашњој својој лепоти може стајати напоредо са многим знатнијим бинама у осталом изображеном свету.«

»Видовдан« од 2 новембра исте године каже у своме приказу о прослави:

»Још никад не имадосмо у Београду на јавном месту тако лепи поглед као ово вече у позоришној дворани. Његова светлост, неколики чланови кнезевске родбине, двојица од г. г. намесника, неки од г. г. министара, државних саветника и виших чиновника, лица скоро из свих конзулатата, заступници варошких општина и новосадског позоришног одбора нарочито позвани, многа најодабранија лица нашег књижевног и трговачког света, уопште целога местног грађанства — све се то нашло сабрано у лепој згради, при чаробном светлењу газа. Партер, ложе и све галерије, поред свега што је рујно време и удвостручене улазница била, дупком су биле пуне. Једна депутација позоришног одбора, с вредним својим претседником на челу, дочекала је његову светлост на засебном уласку, који је само за кнеза.«

Беседа Јована Ђорђевића

Кад су се сви гледаоци понамештали на својим местима и била отсвирана увертира, завеса се подиже и у томе свечаном тренутку појави се позоришни драматург Јован Ђорђевић и изговори беседу, у којој између осталог рече и ово:

Стара зграда позоришта код Споменика

»...Осамдесет година има, како се у нашем народу почело радити око установљења народног позоришта; осамдесет дугих година, како толике просвећене главе, толика одушевљена срца посветише труде и жртве своје остварењу овога племенитог задатка.«

»Позориште је код свију народа чувар народног језика; будилник народне свести, народног поноса и свију народних врлина; да је школа и уточиште свега, што је добро, лепо и узвишене; да је јасна сведоуба пробуђеног у народу духовног живота; поуздано мерило љегове способности за цивилизацију; живи знак и јемац народне будућности и величине!...«

Претстава

Затим је почела претстава.

Дат је нарочити комад, писан за

ту прилику: »Посмртна слава кнеза Михаила«, слика из народног живота с певањем и свирком, од Ђорђа Малетића, у режији Алексе Бачванског. Музiku је дао Драгутин Реш, позоришни капелник.

Дописник »Видовдана« каже:

»Више момената у претстављеном комаду учинили су у публици дубоко упечатљење као н. пр. предаја града, завера сатаном скована и посмртна слава великога кнеза.«

»Али моменат где се покојни кнез претставља како на коњу излази из примљена града — тај моменат дубоко је потресао сва срца и истерло је сузе и оно грозничаво пљескање, које занос жалости производи. А то је било отуда, што је лице, које је претстављало покојног кнеза, тако вешто маскирано било, да кад га је публика на позорници угледала на коњу, учинило јој се да

опет пред собом види сушта жива кнеза Михаила. Диван је то поглед био, и утисак најживљи. Лепота декорација, громљавина, пуцање топова, грување звона, хујање олује и подземна ватра — све ово машинеријом произведено, изненадило је најпријатније публику, која се разишила потпуно задовољна.

»Поред свег големог особља (уствари било је мало лица, али много статиста, између осталих статирао је и Таша Јовановић, онда млади почетник, доцније велики глумац) које се на позорници показало, претстава је ишла тако правилно, да позоришни редитељ г. Бачвански заслужује сваку похвалу. Били би смо неблагодарни, кад особитим признањем не би споменили и име позоришног архитекте г. Бугарског...»

Кад већ помињемо Бугарског, није без интереса да донесемо и опис прве слике »Посмртне славе«, како ју је сам Малетић дао у своме комаду:

»Пространа улица, окићена тројбним заставама. На средини подигнут споменик, који представља кнеза Михаила по предлогу Микашиновом. Около мнозина народа, а до самог споменика деца, девојке и момци с венцима и цвећем, а војници са заставама.«

Кнеза Михаила играо је Дуцман, кнежев »шталмајстор«, који је и иначе лично много на кнеза, да су присутни збила имали »утисак да опет пред собом виде сушта жива кнезак.«

Пред зградом

Св. Шумаревић, у својој

књизи »Позориште код Срба«, помиње да је и пред позоришном зградом, на тргу, за време те прве претставе, била окупљена огромна маса света. Увише махова та је маса клицала: »Живело позориште! Живело народно позориште! Тако се одушевљење за наше позориште манифестовало и у самој вароши.

Н. Т.

О ИСТОРИСКОЈ ДРАМИ

Говорећи, у „Хамбуршкој драматургији“, о историској драми, Лесинг се одлучује за Аристотелову тезу. Аристотел јасно одређује трагичном песнику колико он и до које мере има да води рачуна о историској истини: толико колико му једна добра фабула може да послужи за његове планове.

„Историја песнику није потребна“, додаје Лесинг, „што се десила, него што се тако десила да би је он, за дани циљ, тешко могао боље испевати. — Ако је та историја истинита, утолико боље. Уосталом, ко зна, стварно, шта се десило? Историју чини вероватном њена унутарња истинитост, без обзира да ли је она и доказима потврђена. Није циљ позоришта да одржава култ великих људи; то је ствар историје. У позоришту ми не треба да учимо шта је урадио овај или онај велики човек, него да ли би то урадио, под извесним погодбама, сваки карактеран човек. Смер позоришта је више филозофски, више него што је то у историји. Стога ће се одрећи свога правог достојанства сваки онај драматичар који великим људима пише просте панегирике, или злоупотребљава велике људе да би помоћу њих ласкао националном поносу.“

Позоришне белешке

Најновије издање „Горског вијенца“. — Још крајем прошле године објавило је Издавачко и прометно а. д. „Југоисток“ у Београду најновије издање „Горског вијенца“, с предговором и коментаром г. Трифуна Ђукића, познатог српског књижевника. Предговор обухвата 9 страница ситног текста, коментар пуних 45, а речник 12 страница, и служи као допуна коментара, пошто се коментар при објашњењу страних и непознатијих наших речи није држао етимолошког принципа, него је дао „главном она значења која имају у Црној Гори“.

У кратком, али весма збијеном и садржајном предговору даје г. Ђукић све оно важније — биографско, библиографско и књижевно-аналитичко — што треба знати о Његошу, овом „владару међу варварима, и варварину међу владарима“. Биографски: година рођења, 1 новембар 1813; порекло; школовање; утицај страних песника, Державина, Ламартина, Милтона и Дантеа, и домаћих, првенствено Симе Милутиновића-Сарајлије и народне поезије, на формирање Његошевог духовног света; рано прихватање одговорног терета народних и државних брига у једној сиромашној земљи теократског типа; рана смрт, најзад, у двоструко трагичном сукобу једне високо поетске и једне духовно-политичке личности. — Библиографски: све од „Лијека јарости турске“ и „Пустињака цетињског“ (1834) преко „Слободијаде“, штампане после песникове смрти, „Луче микрокозма“ и драматичног „Шћепана Малог“ до „Горског вијенца“ (1847), посвећеног Карађорђу, којим је Његош „нарочито издигао свој песнички

ранг изнад осталих наших песника.“ — Најзад, књижевно-аналитички: сам предмет овог магистралног спева у драматској форми — истрата потурица у Црној Гори једног судбоносног Бадњег вечера почетком 18 века, једног догађаја који има значај националне револуције и важи у српској историји „као покрет који је у истини подигао заставу народног ослобођења.“ У овом делу књижевне анализе „Горског вијенца“, г. Ђукић тачно истиче да је Његош, овде „захватио, тако рећи, историску судбину српскога племена на један начин који је нарочито одговарао његовом песничком замаху.“ Који је то начин? „Горски вијенац“ је, пре свега, драма, али драма своје врсте, нешто слично великим античким трагедијама које су захтевале слободан простор под ведрим небом за крупне размахе универзалних страсти. Његошева сцена је, вели г. Ђукић, цела Црна Гора, а лица „цео народ, са целим својим традицијама, поезијом, обичајима, филозофијом...“ Одатле је драмски облик спева невезан, ослобођен естетског принципа јединства времена, места и радње, неспутан строгим везом и правилном изменом дијалошких облика; одатле епска дикција драмских јунака. Поврху, „Горски вијенац“ има једну изузетну књижевну врлину: он је реално приказивање црногорске средине и личности историске епохе за коју је везано истребљење црногорских потурица, све то виђено и оваплоћено кроз сублимну поезију једног великог песничког духа, час патријотски, час херојски, час нежно и љубавно расположеног. Само, Његош се овде не зауставља искључиво на локалном, или тачном исто-

риском податку, или на националном у најширем смислу речи; преко подробних и психолошки тачних националних карактеристика, он се шири до грандиозних размера универзалног и космичног: у једном малом брђанском свету огледало васионе; кроз народно до дубоко личног, и од личног до универзалног, до самих звезда. (Његовеш учитељ Милтон говорио је о престабилитарној хармонији васионе; Његош је, изложен судбиносним животним искуствима, заменио појам „хармоније“ Дарвиновим принципом вечног ратовања необузданых сила у васиони, принципом нужде, „недовољства“).

Свој веома занимљиви коментар поделио је г. Ђукић на три дела: 1) Увод; 2) Посвета; 3) Објашњење текста (Посвета; „Горски вијенац“). У уводу коментара даје он кратак историски преглед коментатора „Горског вијенца“ и метода којима су се служили при коментарисању овога спева. Најважнији је, бесумње, недавно умрли д-р Милан Решетар, професор Бечког универзитета, који је пола века проучавао Његошево велико дело (од 1890), проширујући стално свој први коментар новим примедбама и исправкама. Само, вели г. Ђукић, он је Његошеве мисли потпуније објаснио са историске тачке гледишта, а текст искључиво с лингвистичке стране, занемарујући врло често „поетску анализу дела.“ Па ипак, правилно решење нејасних места није тешко наћи, ако се мисли на логику непосредног осећања „које најјаче везује емоције песникове мисли“, и, поред тога, на личну и завичајну ноту која избија кроз сву универсалност Његошевог генија. Г. Ђукић је као коментатор тако и поступио, и често с много успеха.

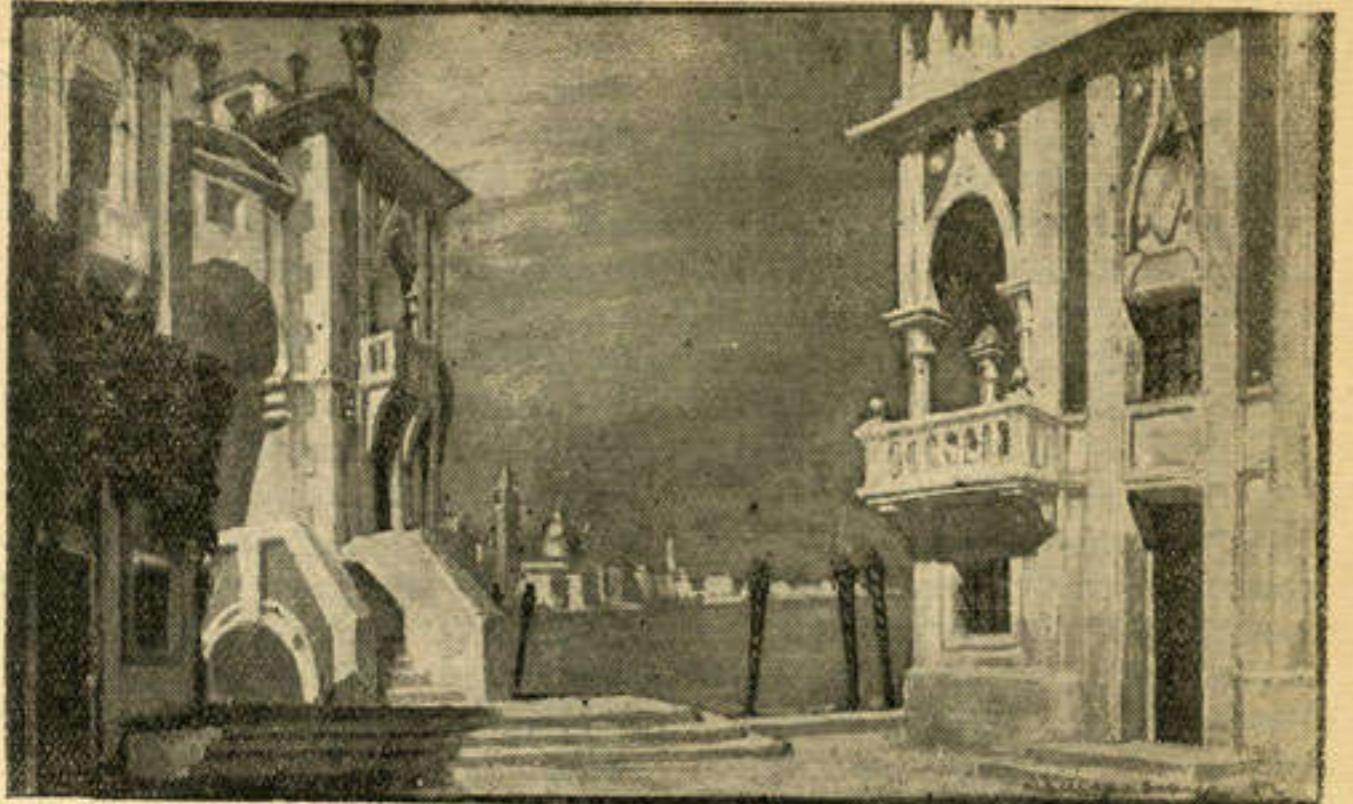
„Горски вијенац“ остаје наша велика, увек драга, вечна књига, „јеванђеље“ нашег националног живота у свима његовим облицима. Стога нам је непрестано загонетка како он до данас није никако могао да нађе пута и до једне велике и одиста благородне сценске реализације. О томе се понешто и писало у српској јавности, бар по следњих година. Писали су, међутим, највише књижевни љубитељи, књижевни критичари и естетичари, не и позоришни људи који су могли да осете и разумеју драмско-сценске елементе овога спева у једном новом осветљењу и под једним особеним видом широке сценске реализације. Они који су писали споља, изван позоришта, мислили су стално на могућности једне затворене сцене која је, у оквиру једног вечера, захтевала знатна скраћења текста. „Горски вијенац“, међутим, буни се против такве сценске концепције, баш погледом на своју епску дикцију и слободу свога драмског склопа у духу античких драматских традиција. Ми „Горски вијенац“ видимо, као сценско остварење, само на слободном простору и у извесном историском оквиру са аутентичним етнографским и фолклорним подробностима, у штимунгу једне распеване музике која би се ослањала на основни мотив гусларске мелодије. Видимо га, можда, као трилогију, потпуно у стилу једне античке свечаности која би се почињала с вечери, „у глухо доба“ кад „свак спава“, настављала одмах сутра, преко целог дана, као празник, и завршавала увече истога дана (ново лето, главари седе уз огањ, игуман Стефан као да дрема). Колико могућности за један прави српски фестивал, пун боја, музике, покрета, јуначких надметања, очајнич-

ког вршка нарикача, победоносних звукова звона и херојског мира у сазнању часно и поштено извршног дела! Колико материјала за српску глуму, за распореде великих маса, за позоришне сликаре, композиторе, цртаче костима, као и за нови стил српске режије! И колико, најзад, велике свечаности, велике радости духу, у свему томе!

Б. Ј.

Позоришна сезона у Бечу. — У једном писму из Беча, у београдском „Донауцајтунгу“, бр. 90 од 19 априла о. г., пише д-р Доли Шпанагел о позоришној сезони у Бечу у току прошле зиме. Писац приказује првенствено рад у три позоришта: у Бургтеатру, у Театру ин дер Јозефштат и у Немачком народном позоришту. Сва ова три позоришта имају нешто заједничко. Она се крећу са истом сигурношћу у области класичне драме као у области модерне. Она играју изврсно трагедију као и комедију. Бургтеатер приказао је, између осталих, „Братску свађу у Хабзбургу“ од Франца Грилпарцера, у новој инсценацији. То је била једна од најзанимљивијих претстава у току зимске сезоне. Дубока проблематика овога комада решена је низом изванредно драматичних сцена. Рудолфа је тумачио Вернер Краус, Матијаса Фред Хенинг. Као другу велику претставу дало је ово Позориште „Агнесу Бернауер“ од Фридриха Хебела (у оквиру Хебелове недеље). Насловну улогу играла је Марија Холст. Реџију је водио као гост Паул Диди

из Келна. Нарочит успех имало је вече на коме је приказана „Ифинејија у Делфију“ од Герхарта Хауптмана. Вреди још поменути „Кулу Нехај“ од Баумана, претставника младог нараштаја. Овај комад решава трагични сукоб између задане речи и осећања дужности. Од ведрих ствари приказано је Академско позориште (позориште младих у саставу Бургтеатра) Рајмундову комедију „Сељак као милионар“. — У Позоришту у Јозефштату приказана је Хебелова трагедија „Гигес и његов прстен“ са Ангелом Салокер као Родопом и Матијасом Виманом као Гигом. Наново је инсценисан „Пигмалион“ од Бернарда Шoa са Паулом Весели као Елизом Дулитл и Антоном Етхофером као професором Хигинсом. У овом Позоришту приказан је још „Дон Педро“ од Емила Штрауса, једна од најуспелијих премијера ове сезоне. „Моја кћи Сузана“ претставља комедиографски фах овога Позоришта. — У Немачком народном позоришту приказана је „Мудра бечлика“ од Фридриха Шрајфогла, комедија која је већ имала успеха на многим другим немачким позорницама. Овде је, поред тога, наново инсценисана „Девица Орлеанска“ од Фридриха Шилера. Приказ ове трагедије, у режији управника Валтера Еруна Илца, дао је поново доказа колико је основна проблематика Шилерових драма актуелна. У улози Девице Орлеанске дала је надахнути креацију Јудита Марија Холцмајстер, једна млада глумица од несумњиве будућности.

В. Загородњук, Скица декора за трагедију «Отело» (I чин)
(Фото: «Српска сцена», Београд)

О КАРАКТЕРУ УЛОГЕ И ВРСТАМА КАРАКТЕРА

У „Драматургији“ вели Август Стринберг ово о драмским карактерима:

„Реч карактер, цртати карактер, карактерни цртеж, често се злоупотребљава... Глумац, обично љубимац публике, који игра лице на неки начин симпатично публици, често, пошто је љубимац, жутвује своју улогу и излази на сцену не бринући се за маску, која одговара његовој улози. То је неки начин, али он пали само за неко време. Он не даје карактер, него нешто друго што привлачи и што је занимљиво.“

„Карактерни глумац, међутим, подвлачи своје лице и увлачи се у своју улогу сваком својом жилицом; он је тај за кога се издаје. А ја сам у овом роду одиста видео правих чаробњака којима сам се дивио. Само, и карактерни глумац може да падне у заблуду да прави типове, па онда да их преображава у карикатуре. Карактер је оно што је суштствено у унутарњем животу једног човека: његове наклоности, страсти, слабости. Ако, међутим, карактерни глумац наглашава само спољне, оно што није суштствено, или оно што је психички опште у улози настоји да изрази јаким спољним средствима, може лако да пређе у карикирање: место да оцрта један карактер, он ће дати једну којештарију.“

„Са карактером се често замењује тип или оригинал и захтевају се такозване доследности у цртању. Постоје, међутим, недоследни карактери, слаби, бескарактерни карактери, независни, растрзавани, ћудљиви карактери. Тако слика Шекспир карактере у свима њиховим фазама. Његова супротност је Молијер који заиста даје типове, али такве који немају ни живота ни телесних органа: тврдица, клеветник, човекомрзац.“

Позоришна хроника

Београдска:

— И ако не спада у оквир једне позоришне хронике, вреди ипак споменути недавно изишлу књигу г. Ђорђа Радојичића, садашњег управника Народне библиотеке у Београду, „Стари српски књижевници“ (издање Југо-Истока). Књига претставља низ чланака и расправа о старим српским писцима, између осталих о архиепископу Данулу II, епископу Марку и монахињи Јефимији која је написала чувену похвалу Кнезу Лазару. Има и потпуно непознатих писаца које г. Радојичић помиње. У сваком случају, књижевни период који је овде обухваћен (од XIV до XVII века) даје довољно доказа о српском културном неимарству. На овим књижевним основима створила се чврста и везана српска културна традиција која нам је омогућила да се формирамо у хармонично-убличену националну средину у време кад се у Европи није готово ништа знало о нацији као органској целини (д-р Ђоко Слијепчевић у „Обнови“, бр. 245 од 23 априла). Ова књига, иначе, даје ванредан материјал о старој српској духовности која је и у најтежим историским временима обележавала Србе као стваралачки и конструктиван народ.

— Према једном саопштењу, које доноси београдски дневник „Обнова“, у Београду данас има 10 позоришта. Поред Српског народног позоришта и Уметничког позоришта г. Велибора Старчића, у Београду делује популарно позориште г. Животића, Академско позориште на

челу с г. Пенчићем, Позориште младих уметника, Дечје позориште „Србија“ и позоришна група Обласног пододбора Црвеног крста. Хумористично позориште претставља „Бодљиково прасек“ које игра на Коларчевом универзитету. У оснивању је и једно позориште глумаца-избеглица који су раније деловали у позориштима Загреба, Сарајева, Скопља, Бање Луке и других места (оно ће играти у корист избегличке деце). Изгледа да ће се ускоро основати још једно весело позориште као пандан „Бодљиковом прасету“. Озбиљан карактер имаће најзад „Омладински студио“, састављен од глумачких аматера из редова београдске студентске и средњошколске омладине. Занимљиво је утврдити да сва ова позоришта наилазе на живањан одзив београдске публике. А утешна је чињеница што се интересовању за позориште и глуму одаје баш српска омладина која је раније била обележена као противник сваког озбиљног уметничког настојања.

— Приликом 25-годишњице од трагичне смрти песника Милутина Бојића, „краља речи“, писца драме „Урошева женидба“ и драмске актовке „Краљева јесен“, приредило је Академско позориште 1 маја, на сâm датум ове годишњице, вече посвећено успомени овога темпераментнога песника, лирског и драмског. Поред неколико рецитација Бојићевих песама, Академско позориште извело је и његову „Краљеву јесен“ с целокупним својим ансамблом.

Европска:

— Београдско «Ново Време» од 22 априла ове године доноси у рузвици «Осврти» занимљиву белешку да је «чуvena њујоршка Метрополитен-опера приморана да обустави рад». Дотле, »у Немачкој, а с њом и у целој Европи, ситуација је у погледу културног живота сасвим друкчија. Немачка позоришта раде пуном паром и потребно је и поред отварања нових позоришта у току овог рата... унапред обезбедити карте.« У Европи није интересовање само за позоришно стварање, већ уопште за цео културни живот.

Исто тако, вели се даље у поменутој белешци, »ова појава није примећена само у Немачкој. У Паризу, у Прагу, у Бечу, у Риму, у Милану и свима центрима европског културног живота« опажа се исто. И »у нашој земљи, која се тек лечи од озбиљних рана и потреса...ничу позоришта на све стране. Сведоци смо читавих редова публике која чека да купи карте да би могла да уђе у позориште.«

— На сцени бечког Позоришта у Јозефштату изведена је, у другој половини априла, драма Герхарта Хауптмана »Гризелда«, у режији Хајнца Хилпerta. Ова драма изведена је први пут још пре тридесет година, и није имала успеха. Сад, с Паулом Весели и Атилом Хербигером у главним улогама, она је пријатно изненадила публику. Као да је ова психолошка студија писана баш за овај пар. Поред тога, Хауптман је овде снажно доживео природу и дао, у њеном оквиру, две пластичне фигуре. Моторне животне снаге моћно избијају овде из нервног центра психичког живота. Најзад, бујица речи које су час дивље, час благе и искрене.

— За претседника Позоришне коморе Великонемачког Рајха изабран

је Паул Хартман, чувени немачки глумац, сјајни тумач Шилерових, Гетеових и Шекспирових љубавника. Он је пореклом из Нирнберга. Од 1926. године припада бечком Бургтеатру, доцније Позоришту у Јозефштату. Најзад је у берлинском Државном позоришту, а ради с величким успехом и за филм. Он није само велики глумац, него и веома образован човек. Изванредан глумачки талент и велика култура, срећно уједињени, довели су Хартмана на високи положај претседника Немачке позоришне коморе.

— На берлинској Народној позорници изведена је први пут, половином априла, драма доњенемачког песника Фрица Штавенхагена »Мајка Мевс«. Комад, писан у доњенемачком дијалекту приказан је сад у књижевној редакцији Ханса Алфреда Кина. Штавенхаген је умро млад, још 1906, у својој тридесетој години, после једне операције. Поводом овог извођења пише Едвин Вихман у позоришном листу »Немачка културна служба«, бр. 84 од 12 априла, да је ово дело »ужасавајуће истинито«, право ремек-дело вештине карактерисања, дело реалистично-дезализионистичког типа, богато животним искуством. Овај комад није позоришно дело за плитку забаву, него уметност своје врсте од које човек добија »хладну грозницу«.

— Као што смо на овом месту већ јавили, и Париз показује велико интересовање за немачку драматику. Тако је Француска комедија, неприкосновена традиционална установа која се ретко кад отварала страним драмским књижевностима, извела у току априла Гетеову »Ифигенују на Тауриди« у преводу Пјера де Кломбјеа. На тај начин је Гетеово дело унесено у класични програм француског Државног позоришта. Режија се, иначе, кретала

у конвенционалним облицима Француске комедије. — И у париском Одеону изведен је једно немачко класично дело: Шилеров »Дон Карлос« у изврсном препеву Жана Сармана. Трагедија је имала јединственог успеха.

— Према једном извештају Лудвига Бера (»Немачка културна служба«, бр. 85 од 14 априла), у Нирнбергу, у тамошњем Позоришту, изведена је »Емпедоклова смрт« од Хелдерлина с великим успехом. Типична лирска драма претрпела је радикалну обраду (Вилхелм Шоц). Ова драматуршка обрада сасвим је правилно ставила другу, драматски тако живахну сцену испред лирске сцене која је на почетку овога дела. На овај начин је овај песмотвор деловао још интензивније. Занимљиво је да су Емпедоклове политичке идеје, упућене народним масама, потврдиле баш данас своју актуелност.

— У Прагу је изведен први део Гетеовог »Фауста« у режији Еугена Клепфера, шефа Народне позорнице у Берлину. Велико дело, знатно скраћено, тумачили су прашки уметници. Ипак, за извођење 18 слика били су потребни велики проспекти и машине.

— У Берлину је, у току априла, изведена у Градском позоришту комедија »Идотеак« од Ханса Лайпа. После Градског позоришта приказало је ову комедију из царства духови и Немачко позориште у Берлину. Позоришна критика вели да ова добро забиберена комедија потсећа на Клајстовог »Анфитрионак« и Шекспирове комедије »Сан летње ноћи« и »Бурук«.

— Театро Комунале у Болоњи отворило је своју пролећну сезону сјајним извођењем Вагнерове опере »Валкире«.

— Балетска група бугарског На-

родног позоришта отпутовала је у Франкфурт на Мајни где ће извести балетску драму »Нестирдарку«.

— Ансамбл румунског Народног позоришта гостоваће, почетком јуна, у Немачкој. Даваће »Хамлетак«, »Фауста« и једну румунску драму.

— У Миланској Скали изведена је Вагнерова опера »Тристан и Изолда«. Дириговао је Виктор де Сабата, режију је водио Оскар Валек. Главне партије певали су најпроминентнији немачки певачи. Италијанска музичка критика вели да је диригент успео да прикаже партитуру великог дела са гуном драмском узбудљивошћу у изразу и да дочара италијанској публици мириш ове сјајне легенде.

— У Франкфурту је приказана, половином априла, у тамошњем Шпилхаузу Грабеова бурлеска комедија »Шега, сатира, иронија и дубље значење«. Овај приказ чувене Грабеове бурлеске био је атома занимљиво инсценисан. Изједне трэнспарентне позоришне завесе била је пројцирана велика Грабеова глава, тако је први чин у неку руку почeo у Грабеовом мозгу. Радња се одигравала делимице на позорници, делимице на једном нарочитом своду између софита и шнирбодна: на тај начин је обележена сва особена лудост ове комедије која је стварно генијално-мисаона гимнастика пуне оштроумности, расцепканости и потсмевачке земаљске радости. Режију је водио Робер Михал.

— У Ослу је умро, половином априла, у 85 години, Бјерн Ђернсон, син познатог норвешког драмског песника Ђернштерна Ђернсона. Ђернсон је у последње време био први директор Народног позоришта у Ослу. Рођен 1857, глумачку каријеру је почeo још 1880 и ускоро је постао један од вођа позоришног и културног живота у норвешкој

престоници. Написао је неколико драма и један оглед »О немачком бићу«. У младости, Бјернсон је најпре студирао музику, доцније је пришао позоришту у Мајнингену. У Осло је дошао као глумац и глумачки педагог. Његове способности ускоро су наишле на такво признање да је већ од 1899, од датума отварања Народног позоришта у Ослу постао његов управник. Заслуге Бјерна Бјернсона за норвешко позориште исто толико су велике колико су заслуге његовог оца велике за норвешку драматику. У драмама Бјерна Бјернсона долази до пуног израза права норвешка природа и прирођени хумор овог зајужног позоришног човека норвешког.

О ДРАМСКОМ ПИСЦУ И ГЛУМЦУ

На другом месту, говорећи о правом позоришном критичару, Лесинг се, у једном од писама „Хамбуршке драматургије“, дотиче и драмског песника и глумца. Он вели:

„Фина осетљивост правог позоришног судије огледа се у томе што он у сваком даном случају уме и може исправно да каже своје разлоге зашто му се ово свидело, а оно опет није; и колико је, у овоме или ономе, крив песник, колико глумац. Јер, једног кудити због онога што је други превидео значи обадвојицу упропастити. Првом се на тај начин одузима храброст, док се други сравњује са земљом. Нарочиту пажњу ваља посветити глумцу, према њему треба бити строг, али и потпуно непристрасан. Јер, драмски песник остаје са својим делом ту, пред нашим очима, и први утисак о његовом делу још се може поправити, док је глумачка уметност у својим манифестијама транзиторна, све што је у њој и добро и рђаво прохуји испред нас као вихор, стога су често само гледаочева зловоља и његово нерасположење криви што глумчева уметност није могла да остави на њега живљи утисак.“

— У Бечу ће, у времену од 3 до 10 маја, бити приређена Недеља савремене музике. То ће бити преглед стварања младе композиторске генерације с јавном дискусијом њених музичких проблема, али у исто време и ревија великих класичних мајстора Модерне у репрезентативним извођењима. Бечка Државна опера приказаће, у оквиру ове Музичке недеље, »Салому«, »Електру« и »Дафне«. Салому ће дириговати лично Рихард Штраус, док ће Ханс Пфицнер бити заступан својим главним музичко-драмским делом »Палестрика«. Биће приказан и „Колумб“ Вернера Ерга; о овом оперском делу било је већ говора на овом месту.

Вести из Кње

Венчање. — У недељу, 26 априла, у цркви св. Александра Невског венчали су се г-ђа Даница Живановић, позната и одлична чланица нашег Балета, и г. Миомир Денић, сценограф и технички шеф Позоришта. Венчању је присуствовао велики број чланова и пријатеља позоришне уметности. — „Српска сцена“ најсрдачније честита су пружницима и жели им сваку срећу у будућем животу.

Сеоски домаћини у Позоришту. — У 13 броју „Српске сцене“ дали смо извештај о првој посети коју су нашем Позоришту учинили сеоски домаћини из Поцерине, гости Претседника Српске владе г. М. Недића. Они су том приликом присуствовали извођењу комедије „Несуђени зетови“ од Светомира Настасијевића. Сад се те посете нашем Позоришту изводе по извесном плану који предвиђа одабран српски репертоар, близак души српског сеоског човека. Друга партија сеоских домаћина, овог пута њих 65, једним делом из Поцерине, другим из Тамнавско-посавског среза, посетила је Позориште у четвртак, 17 априла. Они су присуствовали претстави „Избирачице“ од Косте Трифковића која је, у изванредној режији г. Владете Драгутиновића, освојила и београдску публику тананијег укуса и финијег књижевног избора. Трећу посету сеоских домаћина имало је наше Позориште 23 априла. Овом приликом 81 сеоски домаћин из Јадра и Тамнаве гледао је „Подвалу“ М. Ђ. Глишића, ову успелу сатиру на каишарење коју су, поред осталих,

сајно тумачили гг. Јован Антонијевић, Александар Златковић, Мића Васић и г-ђа Софија Перећ-Нешић. Сеоски домаћини, блиски питањима које „Подвала“ сплиће и расплиће, живахно су пратили тужну историју сељака Живана кога све више стеже у своју мрежу зеленашки паук Пупавац, и топлим аплаузом су реагирали кад зло дело Пупавца и његовог поквареног саветника Неше, „приватног адвоката“, нађе на заслужену одмазду.

Посете српских сеоских домаћина нашем Позоришту наставиће се и даље. Оне су у духу обнове нашег целокупног живота, моралног и материјалног. Управи Српског народног позоришта драго је што може да дочека и угости својом духовном храном наше људе са села који су досад пролазили поред нашег Народног позоришта као поред зграде стране и далеке. Можда је ово први пут у историји нашег Позоришта да наш сеоски човек улази у толиком броју слободно у Позориште као у своју кућу и заједно с варошанима заузима своја места у плишаним фотељама позоришног партера. Вреди поменути да је понашање наших сеоских људи у Позоришту, од којих многи први пут улазе у ову високу културну и просветну установу, мирно, озбиљно и достојанствено: они цене и разумеју корисност институције Народног позоришта које има пред својим очима крупне културне и васпитне циљеве.

Г. Јулије Ковалски, нови диригент нашем Позоришту. — Г. Јулије Ковалски, нови диригент нашем Позоришту (као стални гост) рођен је у Моравској Острви, 24 фебруара

1912 године. После завршене гимназије студирао је Државни конзерваторијум у Прагу и музикологију код професора д-ра Бекинга. Даље диригентске студије наставио је код генералног интенданта Државне опере у Минхену проф. Клеменса Крауса. Г. Ковалски је био диригент више великих певачких друштава, а дириговао је и великим бројем радио-концерата на разним станицама (Праг, Моравска Острови, Беч, Братислава, итд.). У Прагу је подједно био позоришни капелник и предавао на тамошњем Немачком музичком институту. У последње време био је капелник у Новом немачком државном позоришту у Моравској Острови. — Као што смо поменули у рубрици „Премијере, обнове, репризе“ (Балет), г. Ковалски приказаће се београдској публици први пут у суботу, 2 маја; том приликом дириговаће нови Балетски дивертисман.

Одлазак зондерфирера г. д-ра Ханса Хернера, диригента-госта нашег Позоришта. — Зондерфирер г. д-р Ханс Хернер, вишемесечни стални диригент-гост нашега Позоришта, дириговао је у нашој Кући последњи пут у уторак, 22 априла. С нашом публиком, која га је била искрено заволела, оправтио се на првој репризи „Боема“ које је спремио с толико љубави и уметничке савесности. Г. д-р Ханс Хернер дошао је у нашу средину половином децембра пр. г., а већ се првих дана јануара претставио београдској публици као диригент стложеног музичког темперамента и сјајних диригентских могућности који суверено влада оркестром и певачким ансамблом. Сви наши људи из Позоришта, који су имали прилике да долазе с њим свакодневно у додир или да раде с њиме

на сложеним задацима европске музичке културе, искрено су га за-волели. Као прву ствар у нашем Позоришту г. д-р Хернер је дириговао српску симфониску свиту „У долини Мораве“ од Светомира Настасијевића и балет „На часу балета“ од Штрауса-Ланера. Затим, замењујући нарочито првог диригента, популарног госта нашег Позоришта зондерфирера г. д-ра Освалда Бухолца, још цео низ балетских вечери и опера, између осталих „Кавалерију рустикану“, „Пајаце“, „Фигарову женидбу“ и, најзад, „Боеме“. У живом сећању наше публике је нарочито велики симфониски концерт, приређен на ускршњу среду, 1 априла, којом приликом је г. д-р Хернер за диригентским пултом сјајно тумачио Баха, Вагнера, Вердија и Шумана. Занимљиво је поменути да је г. д-р Хернер већим делом дириговао напамет, без партитуре, чак и свиту „У долини Мораве“ која му је била први додир с модерном српском музиком.

После репризе „Боема“, засад последњег диригентског подвига г. д-ра Хернера у Београду, одличног и симпатичног диригента поздравио је на сцени, иза спуштене за-весе, целокупни оперски и балетски ансамбл нашег Позоришта. У име свих њих захвалио се г. д-ру Хернеру г. д-р Швен, зондерфирер из Пропаганда — абтајлунга С. О., који је указао на изврсне диригентске способности јовог диригента и засебно му заблагодарио у име Немачке оружане силе у Београду којој је г. д-р Хернер приредио неколико веома успешних концерата и причинио право музичко задовољство. После г. д-ра Швена оправтио се с г. д-ром Хернером управник нашег Позоришта г. Јован Поповић који је изразио једно-

душну жељу нашег оперског и балетског ансамбла да симпатичног диригента поново види у својој средини, на пожртвованом музичком раду који је био од толике уметничке користи по наше Позо-

риште и нашу младу музичку културу.

Биографске и уметничке податке о г. д-ру Хансу Хернеру донела је „Српска сцена“ у броју 7 од 1 јануара, стр. 227—228.

Из Уредништва

Уз „Хамбуршку драматургију“ Г. Е. Лесинга. — У овој свесци доносимо, поред одломака из „Драматургије“ Августа Стриберга, и неколико карактеристичних одломака из „Хамбуршке драматургије“ Готхолда Ефрајима Лесинга. Старији наши позоришни писци и естетичари чешће су се позивали на Лесинга и његову Драматургију; у нашој школи, поред неколико драма, Лесинг је забележен и као писац „Хамбуршке драматургије“, дела које даје основ за новија критичка схватања светске драмске књижевности. Уствари, Лесинг остаје, и за нашу књижевну и позоришну образованију публику, митолошко чудовиште, књижевно-историски појам без одређеније дефиниције. Он је, међутим, јасан и разуман писац изванредне културе који се инспирише основним законима античке поетике да би из ње, критичком анализом, извукao главне елементе за јубнову нове европске драматике, не само немачке. Много ствари у „Хамбуршкој драматургији“, или у другим ранијим Лесинговим списима позоришно-тешориске природе, за нас су данас без интереса и поред јединствене оштроумности суда; или су застареле; у многима, међутим, има напомена које „припадају вечности“. Користићемо се баш њима за обавештење наших читалаца.

Готхолд Ефрајим Лесинг рођен је у Каменцу 22. јануара 1729, а умро је 15. фебруара 1781. године, у 52 години живота. Један од његових биографа, Лео Мелиц (у делу „Позоришни комади светске књижевности“) вели да с Лесингом „почиње најсјајнији период немачког песништва“. Хердер мисли да је Лесинг један од највећих немачких бораца против ласкања, лажне удворности и полуистинитости. Један од најновијих Лесингових биографа, д-р Роберт Риман (у монографији „Гот. Ефр. Лесинг“, Лајпциг), овако збраја Лесингову културну вредност: „Са Лесингом почиње ново доба немачке књижевности. Понос ове књижевности увек је била драма. Гете и Шилер непосредно се везују за Лесинга, као што се Грилпарцер и Хебел везују за Шилера. Оно што је претходило Лесингу, више не живи. Он је суврено средиште свога доба. Његови списи... одређују даљи ток свих књижевних настојања и праваца.“

„Хамбуршка драматургија“ — овај компендијум нових критичких схватања о позоришту, првенствено о драмској књижевности — настала је између 1767 и 1769 године. Стварно је то један позоришни часопис који је издавала нова управа Хамбуршког позоришта (полумесечник који није имао књижарског успеха), часопис који се од у-

обичајне врсте књижевних писама разликовао само утолико што је расправљао искључиво о позоришним комадима (у почетку је Лесинг писао овде и о глумачким креацијама, али је морао да напусти овај посао). „Хамбуршка драматургија“ завршава се са стопрвим, другим, трећим и четвртим комадом, под датумом 19 априла 1768. У овом, последњем, напису „Хамбуршке драматургије“ даје Лесинг ироничан биланс своје позоришне делатности: „Мислио сам да ће годишњица ових писама садржавати свега стотину комада. Уствари, педесет две недеље, а сваке недеље по два комада, то све чини бесумње сточетири. Само, зашто баш да је-

дино недељни списатељ нема никад празника, једини између свих радника? А четири празника у целој години, то је одиста мало. Додслеј и комп., међутим, изречно су обећали публици у моје име 104 комада. Не бих, dakле, хтео да добре људе направим лашцима.“ — Може се мислiti какви су били радни услови сиромашног Лесинга под којима је настала „Хамбуршка драматургија“, дело које је, у европској књижевности онога доба, успело да пољуја веру у неприкосновен Аристотелова правила о драматском јединству да би их надоместило указивањем на важност драматске карактеристике.

ГУМЕНА ЧАРАПА

ФЛОРО-ЛАСТЕКС

толико је танка, да се не види ни под најтањом чарапом, притисак равномеран даје уздуж целе ноге, носи се лако и неосетно, може се прати као и свилена чарапа.

Најуспешније се примењује: код проширења вена, код тромбо-флебитиса, и код отока ногу и чланкова.

Највеће стовариште свих врста гумених чарапа, за чланкове, до колена и преко колена.

„САНИТАС“

Кр. Милана 26 до хотела „Лондон“
(преко пута Винаре Колић).

МАНТИЛЕ, ХАЉИНЕ, КОСТИМЕ и БЛУЗЕ за dame
као и ДЕЧИЈЕ МАНТИЛИЋЕ и ХАЉИНИЦЕ

добићете најповољније

у специјалној радњи за dame и децу

Конфекција „АВИЛЯ“

Тихомир М. Гајић

Београд, Пленкареова — 24

ПАЖЊА ДОМАЋИЦАМА !

РЕШО-ШПОРЕТИ са РЕРНОМ ЗА ПЕЧЕЊЕ.

Ложење дрвцима или угљем. Поставља се на пећ или шпорет.

Уштеда горива десетострука.

Гаранција за одлично печење и кувanje. Добијамо безбрдојне захвалилице, јер смо створили спас за данашњу оскудицу дрва. Производи ИНДУСТРИЈА КЕСЕРОВИЋА

Таковска — 58. Препродаја: Цара Николе II — 78
и Кр. Александра — 208

Уредник и одговорни уредник: Боривоје Јевтић, књиж. референт Народ.
позоришта (Франкопанова, 16/II десно).

Власник и издавач: Српско народно позориште у Београду.
Штампа „ЛУЧ“, Краљице Наталије 100. — Београд.

Ново отворена радња

МОДЕРНО РУБЉЕ „ДАРА“.

Даринка Велисављевић

Кнез Михаилова ул. — 19 пасаж

Примам на израду мушки, женско и креветско рубље.

— ВАЖНО ЗА ДАМЕ —

ИЗРАДА СВИХ ВРСТА ВЕЗОВА ЗА ДАМСКЕ ХАЉИНЕ

АЖУР
Р.МАТИЋ

ПЛИСЕ

КН.МИХАЈЛОВА 17

СОЛИДНОСТ

је основа нашег рада, она је наша најбоља реклами и зато, без нарочите БАРНУМСКЕ реклами, свакодневно купујемо и про- дајемо: све врсте намештаја као: комплетне трпезарије, спаваће собе и станове, ћилиме, шепшике, шиваће и писаће машине, заложнице банака, стари накит, прстене и ланчева. Увек најбоље плаћамо.

Трговина Антиквитета, Кн. Павла 53

ШТАМБИЉЕ
ПЕЧАТЕ
ДАТУМАРЕ
НУМЕРАТОРЕ
НАПИС.ПЛОЧЕ
КЉЕШТА ЗА
ПЛОМБИРАЊЕ
СУВЕ ЖИГОВЕ
КАЛУПЕ
БЕОГРАД, КНЕЗ МИХАЈЛОВА 15

ЖИГ

БЕОГРАД, КНЕЗ МИХАЈЛОВА 15

НАЈЕЛЕГАНТНИЈЕ ДАМЕ

ОБЛАЧЕ СЕ
код ПАРИСКОГ МАЈСТОРА

у салону „СИМОН“
С. РАДУЛОВИЋ

Пашинева — 4.

ПРОДАЈЕМ
КУПУЈЕМ

САВ КУЋЕВНИ НАМЕШТАЈ
АНТИКВИТЕТЕ

Плаћам добро. — На позив долазим.

Александар ГЛИШИЋ — Доситијева — 5 - I спрат

Лејотиц „свежину
одржавајте“

Употребом
ПРЕПАРАТА ИЗ ПАРФИМЕРИЈЕ

ТРИФОЛИУМ

КР.МИЛАНА — 45 СЛАВИДА

Сигурна заштита ћонова!

штеди ћонове — чува ваше паре

Вишеструко штедите ћон употребом
.МО* патента

При ходу неосетни.

Заступник „АРГУС“ Балканска — 9
Телефон 20-528

Душан Магарашевић

ОВЛ. ЕЛЕКТРО-ИНСТАЛАТЕРСКА

РАДЊА

Београд, Вука Каракића ул. бр. 7-а

МУЗИЧКА ЕДИЦИЈА И ТРГОВИНА НОТА

СЕРГИЈЕ СТРАХОВ

Београд, Бријанова ул. бр. 7.

СВЕ МУЗИЧКЕ НОВОСТИ, ШЛАГЕРИ, ШКОЛЕ, ЕТИДЕ.
ЗА УПУТРАШЊОСТ ШАЉЕМО ПОШТОМ.